Міністерство освіти і науки України
Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота магістра

з теми **ПОЯСНЮВАЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Fukr1b-M18
спеціальності 035. Філологія
(Українська мова і література)
Кузик (Шиманська) Христина
Олегівна
Керівник: к.ф.н., доц.
Беркещук І. С.
Рецензент: д.ф.н., проф.
Рарицький О. А.

Кам’янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

Вступ ……3

РОЗДІЛ 1. Пояснення в сучасних лінгвістичних дослідженнях 8

1.1. Погляди синтаксистів на пояснювальні конструкції 8

1.2. Аспекти вивчення синтаксичних конструкцій із поясненням 14

Висновки до розділу 1 24

РОЗДІЛ 2. Семантична структура пояснювально-ототожнювальних конструкцій……27

2.1. Детермінація змісту пояснювального компонента комунікативною стратегією мовця 29

2.2. Урахування мовцем позиції адресата на шляху до порозуміння ... 33

2.3. Зумовленість пояснення комунікативною спрямованістю висловлення…….36

2.4. Оцінний компонент в семантичній структурі пояснювально-ототожнювальних конструкцій 39

2.5. Логіко-семантичне відношення тотожності як конституент семантико-синтаксичного відношення пояснення 45

2.6. Типи кореляцій між змістом пояснюваного й пояснювального компонентів.....54

2.7. Семантична і формально-граматична будова складних конструкцій з пояснювальними відношеннями…….59

2.8. Структурно-граматичні і стилістичні особливості приєднувальних і вставлених конструкцій із пояснювальними відношеннями……...65

Висновки до розділу 2 73

Висновки…….....76

Список використаних джерел…… 80

ВСТУП

У синтаксичній науці не існує усталеного погляду на граматичну природу конструкцій із пояснювальним компонентом семантики – простих і складних, сполучникових і безсполучникових, не з'ясовано сутність пояснення як мовного значення. Про це свідчить уже той факт, що дослідники по-різному визначають склад пояснювальних конструкцій. Різновидами пояснення вважають: 1) власне-пояснення, тобто тотожність / уточнення як відношення загального й окремого (Н.В. Кірпічникова, І.М. Ойце); 2) власне-пояснення / конкретизацію, або уточнення / включення (А.П. Загнітко, А.Ф. Прияткіна); 3) пояснювальне уточнення / ототожнення / узагальнювальне пояснення (В.А. Бєлошапкова). Існують розбіжності й щодо визначення місця пояснювальних речень із сполучниками *тобто, а саме* в системі складного речення: їх тлумачать як складносурядні (І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська, А.П. Загнітко, С.П. Бевзенко, В.А. Бєлошапкова), складнопідрядні (О.М. Пєшковський, Л.А. Булаховський, К.Ф. Шульжук) або як перехідний тип між складносурядними й складнопідрядними реченнями (І.Р. Вихованець).

Актуальність дослідження визначається тим, що питання про пояснення як мовне значення та його вираження в конструкціях сучасної української мови не можна вважати вивченим із достатньою глибиною й ґрунтовністю. Відсутні спеціальні дослідження й монографічні праці, присвячені всебічному аналізу пояснювально-ототожнювальних конструкцій на зразок: *Юна Коломея Воронич, **чи коли завгодно** просто Коля, вже давно відчувала сильний голод* (Ю. Андрухович); *Значна частина девіацій, пов'язаних з мовною компетенцією комунікантів, стосується побудови поверхневої структури (звукового змісту) повідомлень (висловлювань), **тобто** заповнення сформованої на попередніх етапах вербалізації пропозиції лексемами з ідіолексикону мовця* (Ф. Бацевич); *А все тому, що не зміг він отак просто виїхати, **тобто** евакуюватися, **вірніше** – не зумів*

(П. Загребельний); *Залежні речення виступають щодо опорних у ролі аргументаційних,* ***тобто*** *слугують для підтвердження, обґрунтування судження, висловленого в опорному реченні* (Із підручника), які репрезентують власне-пояснення. Між тим осмислення цього явища необхідне для поглиблення уявлень про можливості різних за будовою синтаксичних конструкцій у вираженні окремих різновидів пояснення. Це питання є важливим також для системного опису й несуперечливої класифікації складного речення, розвитку вчення про словосполучення, для теорії тексту.

Сучасне розуміння дихотомічної природи мови – як граматичної системи, яка водночас є й засобом комунікації, – окреслює нові перспективи у вивченні пояснення, зокрема пояснювально-ототожнювального значення, адже дослідники наголошують на тісному взаємозв'язку цього мовного явища з мовленням (Н.В. Кірпічникова, М.В. Ляпон, Е.Ф. Морозова).

Матеріалом дослідження послужила картотека, що налічує понад 600 конструкцій сучасної української мови – словосполучень, складних речень і текстів, укладена шляхом суцільної вибірки з художніх та літературно-критичних творів українських письменників XIX – XXI століть, публіцистики, ділового мовлення, періодичних видань, матеріалів спостережень над усним мовленням.

Об'єктом роботи є синтаксичні конструкції, утворювані на різних рівнях синтаксичних зв'язків, компоненти яких пов'язані пояснювально-ототожнювальним відношенням.

Предметом роботи є формальна й семантична організація синтаксичних конструкцій із пояснювально-ототожнювальними відношеннями між частинами, їх комунікативні й прагматичні особливості.

Мета дослідження – виявити сутність пояснювально-ототожнювального значення як різновиду пояснення, чинники творення й мовні засоби його вираження в структурі синтаксичних конструкцій сучасної

української мови, а також встановити закономірності функціонування цих конструкцій у мовленні.

Для досягнення мети необхідно розв’язати такі **завдання**:

1) визначити своєрідність пояснювально-ототожнювального значення, його співвіднесеність із поняттями тотожність, уточнення й узагальнення;

2) з’ясувати роль модально-оцінного значення у творенні семантики пояснення, його зумовленість комунікативною перспективою висловлення;

3) схарактеризувати особливості семантичної структури пояснювально-ототожнювальних конструкцій – словосполучень, складних сполучникових речень і відрізків тексту;

4) описати формальну будову пояснювально-ототожнювальних словосполучень і речень, визначити їх місце в системі синтаксичних одиниць сучасної української мови;

5) розглянути сполучники, які вживаються в аналізованих конструкціях, окреслити коло їх функціональних аналогів;

6) виявити формальні й формально-семантичні ознаки, релевантні для текстових відрізків;

7) схарактеризувати особливості актуального членування змісту пояснювально-ототожнювальних конструкцій;

8) дослідити їх функціонування в мовленні.

Методологічну основу дослідження становить розуміння мови як дихотомічного явища – знакової системи й соціального феномена, тобто як мови й мовлення; міждисциплінарний підхід до вивчення питань синтаксису, зокрема залучення здобутків таких наукових дисциплін, як філософія, логіка, прагматика (теорія мовленнєвих актів) та ін.

Методи дослідження зумовлені його метою й завданнями. У роботі використовуються історико-генетичний, описовий і трансформаційний методи, методи компонентного аналізу, порівняння та зіставлення.

Елементи наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві на широкому фактичному матеріалі здійснено системний аналіз пояснювально-ототожнювальних конструкцій – складних сполучникових речень, словосполучень та відрізків тексту – з урахуванням їх лексико-семантичних, структурно-граматичних і комунікативно-прагматичних особливостей на матеріалі художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ століття. У роботі визначено семантичну сутність пояснювально-ототожнювального значення й схарактеризовано мовні засоби його вираження. Новим є погляд на досліджуване значення як змістове відношення між компонентами, яке визначає здатність пояснювально-ототожнювальних конструкцій забезпечувати різноманітні мовленнєві дії.

Отримані результати сприяютимуть глибшому розумінню пояснення як своєрідного мовного явища. Дослідження доповнює синтаксичну теорію всебічним описом різних за будовою конструкцій пояснювально-ототожнювального різновиду. Здійснений семантичний, формально-граматичний і комунікативний аналіз реченнєвих конструкцій дає підстави для уточнення місця речень із пояснювальним відношенням між частинами в системі складного речення сучасної української мови й пояснює їх специфічне функціонування в мовленні.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати та спостереження можуть бути використані під час читання лекцій, укладання підручників і посібників, методичних розробок із синтаксису української мови. Матеріали стануть у нагоді при підготовці спецкурсів та спецсемінарів із синтаксису складного речення, синтаксичної семантики й прагматики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи обговорювалися на засіданнях кафедри української мови Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, на звітній конференції студентів та магістрантів Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (квітень 2019).

Композиція роботи складається зі вступу, двох розділів: **Пояснення в сучасних лінгвістичних дослідженнях; Семантична структура пояснювально-ототожнювальних конструкцій**, списку використаної літератури. Завершують роботу висновки.

Таким чином, **композиція** відбиває основні етапи й логіку дослідження.

ВИСНОВКИ

Наукове обґрунтування категорії пояснення у різні часи пропонували філософи, логіки, психологи, лінгвісти, з'ясовуючи статус цієї категорії у процесі пізнання реальної дійсності, її роль у психічній, ментальній сфері людини, у семіотичній, мовно-мисленнєвій і комунікативній діяльності. У філософському потрактуванні пояснення пов'язують із теорією пізнання й розкриття сутності предметів і явищ, з'ясування причин їхнього виникнення, розвитку і функціонування. У формальній логіці пояснення пов'язують із процесом міркування й дотримання основного закону тотожності, який вимагає збереження синтаксичного і семантичного вираження думки в процесі міркування у певному контексті, щоб за певними правилами забезпечити виведення істинності тези, істинності аргументів або пояснення, встановлення тотожності предмета, явища, що зберігає мислення від мимовільних чи навмисних перекручень. У мовознавстві термін пояснення трактують як вид семантико-синтаксичних відношень між частинами речень або реченнями, який полягає у повторному називанні, але іншими лексикограматичними засобами того самого явища дійсності.

Філософи розглядають категорію пояснення в аспекті процедури з'ясування і розуміння статусу і змісту категорії тотожності, лінгвісти ж наголошують на втіленні функцій тотожності (й пояснення) у синтаксичних конструкціях. Щодо семантики категорії пояснення погляди вчених дещо розбіжні, але загалом дослідники пояснювальних конструкцій розрізняють вираження в них відношень тотожності, уточнення, виокремлення та ін., вивченню яких присвячені праці на матеріалі російської (А.Ф.Прияткіна, Н.В.Кирпичникова, Є.П.Сєдун, М.Т.Шатух, Г.П.Уханов, О.Я.Кузнєцова та ін.) й української (Н.В.Гуйванюк, А.П.Загнітко, С.М.Глазова, С.І.Загревський, Т.М.Радіонова, О.П.Колісник, І.С.Яремчук, С.А.Байдусь та ін.) мов. Однак у наукових студіях, попри уважне вивчення пояснювальних конструкцій у структурному й семантичному аспектах, недостатньо уваги

приділено функційно-прагматичному аспектові, хоча відомо, що у синтаксичних побудовах семантика мовних знаків не може бути визначена без урахування семантики ситуацій. Оскільки ж з погляду структурної, семантичної і комунікативної організації висловленню властива операція еквіваленції, різновидом якої є пояснення для досягнення психологічних цілей – простоти, доступності, інтересу, то цей прагматичний компонент треба розглядати насамперед на рівні комунікативному.

Пояснювальні конструкції завжди поліпредикативні, до них відносимо прості ускладнені речення з відокремленим прикладковим компонентом та з іншими компонентами, які виражають тотожність другою назвою; ускладнені однорідними членами, які пояснюють, уточнюють узагальню вальний компонент зі значенням «загальне - часткове»; складні (складні ускладнені, складне синтаксичне ціле) конструкції з пояснювальною частиною.

Пояснювально-ототожнювальне значення, або власне-пояснення, основою якого є тотожність явищ одного рівня (денотативного, сигніфікативного або номінативного), становить основний вияв семантики пояснення. Це відрізняє його від уточнювального й узагальнюваного різновидів пояснення із притаманною їм тотожністю різнорівневих сутностей, що співвідносяться як загальне й часткове, абстрактне і конкретне.

Семантика пояснювально-ототожнювальних конструкцій детермінована комунікативною стратегією мовця, який ураховує позицію адресата на шляху до порозуміння й досягнення комунікативної мети. Їх використання зумовлене потребою мовця в інтерпретації вихідного змісту іншим з метою виявити актуальну для слухача сутність повідомлюваного, внаслідок чого компоненти пояснювально-ототожнювальної конструкції й набувають статусу пояснюваного і пояснювального. У роботі виявлено типові зразки співвіднесення змістів цих компонентів, які реалізується в мовленні як регулярні інтерпретаційні кореляції.

Пояснювальний компонент, який визначається мовцем як необхідний для порозуміння між ним і адресатом мовлення, зумовлений суб'єктивною оцінкою ситуації спілкування, слухача, власних інтенцій, а також мовних засобів відображення дійсності щодо їх релевантності для досягнення комунікативної мети.

У роботі доведено, що пояснювально-ототожнювальне відношення реалізується на рівні словосполучення, складного сполучникового речення та в тексті. Відстоюється погляд на нереченнєві пояснювальні конструкції як специфічні сурядні словосполучення, формальною ознакою яких є закритість та негнучкість структури, наявність формальних показників пояснювального відношення, неоднотипність і різноманітність будови компонентів.

Реченнєвими структурами, які реалізують пояснювально-ототожнювальну семантику, є складносурядні конструкції, визначальними формальними ознаками яких є синтаксична однофункціональність компонентів, закритість і негнучкість структури й наявність своєрідних формально-семантичних засобів зв'язку. Поруч із найпитомішим для вираження пояснювально-ототожнювального відношення сполучником *тобто* та його сполучниковими аналогами описано й невласне-сполучникові аналоги – модально-оцінні слова й відпредикативні утворення. Встановлено факт активізації в сучасному мовленні сполучників *себто, цебто*, маркованих як застарілі й маловживані. Отже, у роботі подано повний опис засобів, придатних для вираження пояснювально-ототожнювального відношення в сучасній українській мові.

Особливу увагу приділено ролі комунікативних ознак, які підтримують семантичну специфіку пояснювально-ототожнювальних висловлень: тема-рематичному членуванню їх змісту, основними засобами якого є інтонація й порядок слів у предикативних частинах, з'ясовано також своєрідність парцеляції досліджуваних конструкцій.

Доведено, що власне-пояснення реалізується також у текстовому відрізку, організованому як пояснювально-ототожнювальна конструкція:

йому властиві окремі з диференційних ознак, притаманних іншим типам, передусім закритість структури та наявність спеціальних засобів зв’язку між пояснюваним і пояснювальним компонентами. Своєрідність же текстових конструкцій визначає характер компонентів: вони утворюються послідовністю самостійних висловлень.

Широкому функціонуванню пояснювально-ототожнювальних висловлень як мовленнєвих дій, як-от: комісивів, директивів, констативів та експресивів – сприяє їх комунікативна ґенеза, тобто породжуваність потребою мовця у вираженні власної позиції відповідно до передбачуваного ним бажаного наслідку.

З’ясування репертуару типових комунікативних ситуацій та прагматичних контекстів, у яких мовець вдається до вживання пояснювально-ототожнювального висловлення, сприятиме подальшій розробці питань комунікативної лінгвістики, девіатології та ін.

Список використаних джерел

1. Алисова Т.Б. Дополнительные отношения модуса и диктума. *Вопросы языковедения*. 1971. № 1. С. 54 – 64.
2. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. Москва: Наука, 1974. 367 с.
3. Арутюнова Н.Д. Понятие пресуппозиции в лингвистике. *Известия АН СССР. Сер. лит.и яз*. 1973. Т. XXXII, №1. С. 89.
4. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Москва: Наука, 1976. 383 с.
5. Арутюнова Н.Д. Проблемы синтаксиса и семантики в работах Ч. Филмора. *Вопросы языкознания*. 1973. № 1. С. 123.
6. Арутюнова Н.Д. Фактор адресата. *Известия АН СССР. Серия литературы и языка*. Москва, 1981. Т. 40. № 4. С. 356 – 367.
7. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. *Оценка. Событие. Факт*. Москва: Наука, 1988. 340 с.
8. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. Москва: Языки русской культуры, 1999. 896 с.
9. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва: Сов. энцикл., 1966. 608 с.
10. Багмут А.Й. Семантика і інтонація в українській мові. Київ: Наук. думка, 1990. 167 с.
11. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка Москва: Изд-во иностр. лит., 1955. 416 с.
12. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. Навч. Посібник. Київ: КДПІ, 1987. 80 с.
13. Безпалько О.П. Нариси з історичного синтаксису української мови. Київ: Рад. школа, 1960. 260 с.
14. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівська В.М. Граматика української мови. Морфологія: Підручник. Київ: Либідь, 1993. 336 с.

15. Белошапкова В.А. Анафорические элементы в составе сложных предложений. Памяти акад. В.В. Виноградова. Москва, 1971. С. 34 – 43.

16. Белошапкова В.А. О понятии «формула предложения» на уровне синтаксиса сложного предложения. Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. Москва: Наука, 1969. С. 206 – 216.

17. Белошапкова В.А. Современный русский язык. Синтаксис. Учеб. пособие для филол. специальностей ун-тов. Москва: Высш. школа, 1977. 248 с.

18. Белошапкова В.А., Губина Р.И. Смысловые отношения в сложноподчиненном предложении открытой структуры и коммуникативная организация их частей. *Синтаксические отношения в сложном предложении*. Сб. науч. трудов. Калинин, 1989. С. 4 – 8.

19. Белошапкова В.А. Сложное предложение в современном русском языке (Некоторые вопросы теории). Москва: Просвещение, 1967. 160 с.

20. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва: Прогресс, 1974. 447 с.

21. Бергельсон М.Б. Прагматический «принцип приоритета» и его отражение в грамматике языка М.Б. Бергельсон, А.Е. Кибрик. *Изв. АН СССР. Сер. лит. и языка*. Т. 40. 1981. № 4. С. 343 – 355.

22. Бережан Л.В. Категорія спонукальності в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. Наук. Чернівці, 1996. 16 с.

23. Биренбаум Я.Г. Еще раз о границе сложносочиненного и сложноподчиненного предложений. *Теоретические аспекты лингвистических исследований*. (Сб. науч. ст.). Новосибирск, 1984. С. 109 – 115.

24. Богданов В.В. Семантико-синтаксическая организация предложения. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1977. 204 с.

25. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.

26. Бацевич Ф.С. Співвідношення типів смислової імпліцитності в мові. *Мовознавство*. 1993. №1. с. 54 – 59.

27. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Ленинград: Наука, 1983. 209 с.

28. Булаховский Л.А. Курс русского литературного языка. Т.1. Київ: Гос. уч. пед. изд., 1952. 446 с.

29. Булыгина Т.В. О границах между сложной единицей и сочетанием единиц. *Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие*. Москва: Наука, 1969. С. 208 – 272.

30. Буслаев Ф.И. Историческая грамматика русского языка. Москва: АН СССР, 1959. 623 с.

31. Вайс Д. Высказывания тождества в русском языке: опыт их отграничения от высказываний других типов. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XV. Москва: Прогресс, 1985. С. 434 – 464.

32. Валгина Н.С. Синтаксис современного русского языка. Изд. 2-е. Учебник для вузов. Москва, 1978. 439 с.

33. Валгина Н.С. Сложноподчиненные предложения в русском языке. Москва: Уч. п., 1971. 86 с.

34. Валгина Н.С. Современный русский язык: учебник для вузов. Москва: Высшая шк., 1961. 452 с.

35. Вежбицкая А. Дескрипция или цитация? *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 13. Москва: Прогресс, 1982. С. 237 – 262.

36. Вежбицкая А. Метатекст в тексте. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып.8. Москва: Прогресс, 1978. С. 402 – 424.

37. Вежбицкая А. Речевые акты. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып.16. М.: Прогресс, 1985. С. 251 – 275.

38. Вендлер З. Иллокутивное самоубийство. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 16. Москва: Прогресс, 1985. С. 238 – 250.

39. Виноградов В.В. Избранные труды. *Исследования по русской грамматике*. Москва: Наука, 1975. 560 с.

40. Вихованець І.Р., Городенська К.М., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ: Наукова думка, 1982. 219 с.

41. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.

42. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ, 1992. 224 с.

43. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. Москва: Наука, 1985. 228 с.

44. Вопросы синтаксиса современного русского языка / Под ред В.В.Виноградова. Москва: Учпедгиз, 1950. 410 с.

45. Воробьева Г.Ф., Панюшев М.С., Толстый И.В. Современный русский язык. Синтаксис. Учебное пособие. Москва: Изд. «Русский язык», 1975. 192 с.

46. Гаврилова Г.Ф. Сочинение в усложненном сложном предложении. *Функциональный анализ синтаксических структур*. Сборник научных трудов. Иркутск: Изд. Иркутс. ун-та, 1982. 144 с.

47. Гак В.Г. Категория модуса предложения: Предложение и текст в семантическом аспекте. Калинин: Изд-во Калин. ун-та, 1978. С. 19 – 26.

48. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва, 1981. 139 с.

49. Герман К.Ф. Структурно-семантичний аналіз складносурядного речення сучасної української літературної мови. Чернівці, 1973. 54 с.

50. Глушкова Г.М. Структурно-семантичні типи сурядності: автореф... канд. філол. наук. Дніпропетровськ: ДГУ, 1998. 16 с.

51. Гордон Д., Лакофф Дж. Постулаты речевого общения. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып.16. М.: Прогресс, 1985. С. 276 – 302.

52. Грайс Г.П. Логика и речевое общение. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып.16. Москва: Прогресс, 1985. С. 217 – 237.

53. Грамматика русского языка / Под. ред. акад. В.В.Виноградова. Москва: Изд. АН СССР, 1954. Т.2. Ч.2. 720 с.

54. Грамматика русского языка. Синтаксис / Под. ред. акад. В.В.Виноградова. – М.: Издат. АН СССР, 1960. – Т.2. – Ч.2. – 440 с.

55. Грамматика современного русского литературного языка. – М.: Наука, 1970. – 767 с.

56. Гребенщикова Н.С. История союзного оформления пояснительных отношений в русском языке: Автореф. дис. … канд. филол. наук. – М., 1977. – 19 с.

57. Гришковская О.Н. Семантика и структура пояснительных конструкций в простом предложении. Автореф. дис. …канд. филол. наук. – М., 1992. – 13 с.

58. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наук. думка, 1969. – 155 с. – С. 19 – 24.

59. Гуйванюк Н.В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с.

60. Гуйванюк Н.В., Гнатчук О.С., Нечипорук М.В. Семантична структура тексту: Навч. метод. посібн. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с.

61. Гулыга Е.В. О семантике предложения // Теоретические проблемы синтаксиса современных индоевропейских языков. – Л.: Наука, 1975. – С. 21 – 29.

62. Дейк Т.А. ван. Вопросы прагматики текста // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.16. – М.: Прогресс, 1985. – С. 259 – 336.

63. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. / Сост. В.В. Петрова; Под ред. В.И. Герасимова; Вступ. ст. Ю.Н. Караулова и. В.В. Петровой. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.

64. Демьянков В.З. «Теория речевых актов» в контексте современной зарубежной лингвистической литературы // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 223 – 235.

65. Димитрова С. Актуализация предложения и ее зависимость от представления говорящего о степени осведомленности адресата (на

материале русского языка) // Новое в зарубежной лингвистике. Вип. 15. – М.: Прогресс, 1985. – С. 535 – 546.

66. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. – Х.: Вид-во при ХДУ видавничого об'єднання "Вища школа", 1980. – 150 с.

67. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. – К.: Наукова думка, 1973. – 226 с.

68. Дудик П.С. Характерні синтаксичні структури в усно-розмовному літературному мовленні // Закономірності українського усного літературного мовлення. – К., 1965.

69. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наук. думка, 1982. – 210 с.

70. Жовтобрюх М.А., Волох О.Т., Самійленко С.П., Слинько І.І. Історична граматика української мови. – К.: Вища шк., 1980. – 318 с.

71. Загнітко А.П. Принципи формальної і смислової організації складного речення // Нариси досліджень у галузі гуманітарних наук в педвузі. – Горлівка: ГДППМ, 1997. – Вип. 3. – С. 239 – 247.

72. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.

73. Загнітко А.П. Український синтаксис. (Науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс). Ч. 2: Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 240 с.

74. Загревський Є.І. Безсполучникові складні речення з пояснювальним відношенням у науковому стилі української мови // Лінгвістичні дослідження. Науковий вісник. Випуск 3. – Х.: ХДПУ, 1997. – С. 137 – 141.

75. Загревський Є.І. Безсполучникові складні речення з пояснювальним компонентом у сучасній українській мові. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Х., 1999. – 20 с.

76. Загревський Є.І. Зміст терміна “пояснення” як виду синтаксичного відношення // Лінгвістичні дослідження. Науковий вісник. Випуск 3. – Х.: ХДПУ, 1997. – С. 148 – 148.

77. Звегинцев В.А. Предложение и его отношение к языку и речи. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 307 с.

78. Зельцер В.И. Парцелляция как прием актуализации основных синтагм сложноподчиненного предложения // Принципы и методы лексико-грамматических исследований. Науч. доклады 2-го межкафедрального семинара аспирантов-языковедов. – Л., 1973. – С. 178 – 181.

79. Золотова Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. – М.: Наука, 1982. – 368 с.

80. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. – М.: Наука, 1973.

81. Иванушкина Г.Ф. Бессоюзные сложные пояснительные предложения в современном русском литературном языке. Автореф. дис. …канд. филол. наук. – М., 1973. – 23 с.

82. Івченко М.П. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1965.

83. Історія української мови. Синтаксис / За ред. Грищенка А.П., Німчука В.В., Русанівського В.М., Щербатюк Г.Х. – К., 1982. – 503 с.

84. Камышев Н.С. К вопросу об уточняющих конструкциях в простом предложении // Современный русский язык. Морфология и синтаксис / Под ред. проф. Голанова И.Г. – М., 1964. – С. 58 – 66.

85. Каранська М.У. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / Ред. М.С. Тимошик. – К., 1995. – 312 с.

86. Карцевский С. Об асимметрическом дуализме лингвистического знака // Звегинцев В.А. История языкознания 19-20 вв. в очерках и извлечениях. Ч1. – М. – 1965. – С. 85 – 90.

87. Кащук А.Г. Синтаксис складного речення. – К.: Рад. школа, 1986.

88. Кибрик А.Е. Соотношение формы и значения в лингвистическом описании / ИРЯ АН СССР. Пробл. группа по эксперим. и прикл. лингвистике. - Препринт. – М., 1980. – Вып.132.

89. Кирпичникова Н.В. Бессоюзные сложные предложения, в которых вторая часть поясняет одно из слов первой части // Русский язык в школе. – 1956. – № 5. – С. 30 – 35.

90. Кирпичникова Н.В. К изучению семантики сложного предложения современного русского языка /на материале бессоюзных конструкций со значением мотивации // Вестник МГУ. – 1981. – № 2. – С. 32 – 34.

91. Кирпичникова Н.В. Некоторые типы бессоюзных сложных предложений в современном русском языке. Дисс. …канд. филол. наук. – М., 1954.

92. Кирпичникова Н.В. О синтаксическом термине пояснение // Исследование по современному русскому языку / Под ред. Т.М.Ломтева. – М: Изд. Моск. ун-та, 1970. – С. 96 – 112.

93. Ковтунова И.И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения. – М.: Просвещение, 1976. – 240 с.

94. Кокорина С.И. О семантическом субъекте и особенностях его выражения в русском языке. – М.: Издательство Моск. ун-та, 1979. – 79 с.

95. Колосова Т.А. К вопросу о семантике сложных предложений // Сложные предложения в языках разных систем. Сб. науч. трудов. – Новосибирск, 1977. – С. 29 – 35.

96. Колосова Т.А. О модусе и диктуме в сложном предложении // НДВШ. Филологические науки. – 1979. – № 2. – С. 47 – 53.

97. Колосова Т.А. Семантические отношения в сложном предложении // Науч. доклады высшей школы. Филологические науки. – 1972. – № 5. – С. 61 – 72.

98. Колосова Т.А., Черемисина М.И. Заметки по понятиям “сочинение” и “подчинение” в их соотношении друг с другом //

Синтаксические отношения в сложном предложении. Сб. науч. трудов. – Калинин: КГУ, 1989. – С. 28 – 39.

99. Колосова Т.А., Черемисина М.И. Очерки по теории сложного предложения. – Новосибирск: Наука, 1987. – 196 с.

100. Колшанский Г.В. Комуникативная функция и структура языка. – М.: Наука, 1984. – 175 с.

101. Комина Н.А. Систематика комуникативно-прагматических типов высказывания // Прагматические аспекты функционирования языка. – Барнаул: Алтайский гос. ун-т, 1983. – С. 93 – 101.

102. Коновалова Т.И. Опыт сопоставительного анализа употребления сложноподчиненных предложений в художественном стиле (на материале прозы В. Липатова, Ю. Бондарева, А. Чаковского) // Русской языкознание. – 1981. – Вып. 2. – С. 116 – 123.

103. Кононенко В.И. Системно-семантические связи в синтаксисе русского и украинского языков. – К.: Вища шк., 1976. – 207 с.

104. Кононенко П.П. та ін. Українська мова / П.П. Кононенко, Л.О. Кадомцева, Л.І. Мацько. – К.: Либідь, 1990. – 224 с.

105. Корельская Т.Д., Падучева Е.В. Трансформации в симметрических конструкциях: сочинение и эллипсис. – НТИ. Сер.2. Информационные процессы и системы. – 1973. – № 9. – С. 29 – 38.

106. Кормановская Т.И. Сочинение и подчинение в свете коммуникативного подхода // Филологические науки. – 1989. – № 3. – С. 52 – 58.

107. Краткая русская грамматика / Белоусов В.Н., Ковтунова Н.Н. и др.; под ред. Шведовой Н.Ю. и Лопатина В.В. – М.: Русский язык, 1989. – 639 с.

108. Крейдлин Г.Е., Падучева Е.В. Взаимодействие ассоциативных связей и актуального членения в предложениях с союзом *а* // Научно-техническая информация. Серия 2. Информационные процессы и системы. – 1974. – № 9. – С. 31 – 37.

109. Крейдлин Г.Е., Падучева Е.В. Значение и синтаксические свойства союза *а* // Научно-техническая информация. Серия 2. Информационные процессы и системы. – 1974. – № 10. – С. 32 – 37.

110. Кручинина И.Н. Структура и функции сочинительной связи в русском языке. – М., Наука, 1988. – 212 с.

111. Крушельницкая К.Г. О синтаксической природе “актуального членения” предложения // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения. – М.: Просвещение, 1977. – 192 с.

112. Крючков С.Е., Максимов Л.Ю. Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения. – М.: «Просвещение», 1969. – 189 с.

113. Курс сучасної української літературної мови / АН УРСР. Ін-т мовоз-ва ім. О.О.Потебні; За ред. Л.А.Булаховського. Т.2: Синтаксис. – К.: Рад.школа, 1951. – 408 с.

114. Лакофф Дж. Прагматика в естественной логике // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.16. – М.: Прогресс, 1985. – С. 439 – 470.

115. Лаптева О.А. Русский разговорный синтаксис. – М.: Наука, 1976. – 400 с.

116. Ломакович С. В. Роль лексики у формуванні змісту складного речення // Лінгвістичні дослідження. Наук. вісник. – Вип. 3. – Харків: ХДПУ, 1997. – С. 149 – 153.

117. Ломакович С.В. Займенниково-співвідносні речення в сучасній українській мові: Дис. ... д-ра філол. наук. – Тернопіль, 1993. – 382 с.

118. Ломакович С.В. Предикативне відношення в структурі одиниць малого синтаксису // Вісник Харківського університету. – 1998. – № 408. – С. 20 – 24.

119. Ломакович С.В. Семантична організація займенниково-співвідносних речень у сучасній українській мові. – К.: НМК ВО, 1993. – 73 с.

120. Ляпон М.В. Смысловая структура сложного предложения и текст. К типологии внутритекстовых отношений. – М.: Наука, 1986. – 200 с.

121. Маркелова Г.В. Средства выражения пояснительных отношений в русском языке XVIII века // Синтаксические отношения в сложном предложении. Сборник научных трудов. – Калинин: КГУ, 1989. – 160 с.

122. Матезиус В.О. О так называемом актуальном членении предложения // Пражский лингвистический кружок. – М.: Наука, 1967. – С. 239 – 245.

123. Медведєв Ф.П. Сучасна українська літературна мова. Нариси з граматики. – Х, 1951. – 200 с.

124. Мельничук А.С. Порядок слов и синтаксическое членение предложений в славянских языках. – К.: Изд-во АН УССР, 1958.

125. Моделирование языковой деятельности в интеллектуальных системах / Под ред. А.Е. Кибрика и А.С. Нариньяни; С предисловием А.П.Ершова. – М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит. – 280 с.

126. Морозова Э.Ф. Сложные предложения с пояснительными отношениями в современном русском литературном языке // Синтаксические отношения в сложном предложении. – Калинин, 1989. – С. 58 – 65.

127. Музафарова А.К. Пояснительные отношения в конструкциях с временными определителями, выраженными словоформами с темпоральным значением и придаточными времени // Сложное предложение / Под ред. Г.П.Уханова. – К.: КГУ, 1979. – С. 70 – 78.

128. Мясоєдова С.В. Категорія спонукання і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови. Дис... канд. філол. наук. 10.02.01. – Х., 2001. – 178 с.

129. Ованова М. Обособленные предложения в современном русском языке // Русский язык в школе. – 1959. – № 6. – С. 13 – 16.

130. Овсянико-Куликовскій Д.Н. Синтаксисъ русскаго язика. СПб: Изд-во И.Л. Овсянико-Куликовской, 1912.

131. Оганесова Р.Д. О значении и функции союза // Спорные вопросы синтаксиса. Сборник статей / Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С. 226 – 243.

132. Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Высш.шк., 1980. – 211 с.

133. Ойце И.М. Сложные предложения с пояснением в современном русском языке. Автореф. дис. … канд. филол. наук. – М., 1965. – 18 с.

134. Остин Дж. Слово как действие // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 22 – 130.

135. Падучева Е.В. Актуализация предложения в составе речевого акта // Формальное представление лингвистической информации. – Новосибирск: ВЦ СО АН СССР, 1982. – С. 38 – 63.

136. Падучева Е.В. О семантике синтаксиса. – М.: Наука, 1974. – 292 с.

137. Палевская М.Ф. Союзы сравнения // Ученные записки Тираспольского государственного педагогического института им. Т.Г.Шевченко. – 1958. – Вып. VII. – С. 173 – 188.

138. Петрухин В.Н. Тождественные подлежащие в структуре сложного предложения // Синтаксис сложного предложения. Сборник науч. трудов. – Воронеж, 1982. – С. 94.

139. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. Изд. 7-е. – М.: Гос. уч. пед. изд-во Мин. Просв. РСФСР, 1956. – 514 с.

140. Покусаенко В.К. К вопросу о границах сложноподчиненных предложений // Синтаксис предложения / Под ред. Г.П.Уханова. – Калинин: КГУ, 1983. – С. 42 – 47.

141. Покусаенко В.К. К вопросу об отношении бессоюзных сложных предложений к сложносочиненным и сложноподчиненным предложениям // Вопросы синтаксиса сложного предложения и методы его преподавания. – Краснодар, 1966. – С. 64 – 66.

142. Покусаенко В.К. Синтаксические связи придаточной связи сложноподчиненного предложения // Русский язык в школе. – 1962. – № 1. – С. 22 – 27.

143. Пономарів О.Д. Сучасна українська мова. Синтаксис. – К.: Либідь, 1994.

144. Попова И.А. Сложносочиненное предложение в современном русском языке // Вопросы синтаксиса современного русского языка / Под ред. В.В.Виноградова. – М. Гос. уч. пед. изд., 1950. – С.355 – 358.

145. Поспелов Н.С. О грамматической природе и принципах классификации бессоюзных сложных предложений // Вопросы синтаксиса современного русского языка. – М.: Учпедгиз, 1950. – С. 338 – 354.

146. Поспелов Н.С. Основные направления в развитии структурных сложноподчиненного предложения в русском литературном языке XIX в. // Изменения в строе сложноподчиненного предложения в русском литературном языке XIX в. – М., 1964.

147. Почепцов Г.Г. О месте прагматического элемента в лингвистическом описании // Прагматические и семантические аспекты синтаксиса. Сборник научных трудов. – Калинин, 1985. – С. 12 – 18.

148. Почепцов Г.Г. Основы прагматического описания предложения. – К.: Вища школа, 1996.

149. Почепцов Г.Г. Прагматический аспект изучения предложения (к построению теории прагматического синтаксиса) // Иностранные языки в школе.– 1975. – № 6. – С. 15 – 18.

150. Прияткина А.Ф. Конструкции с пояснительными союзами (К вопросу о пояснительной связи) // Русский язык в школе. – 1956. – № 5. – С. 19 – 24.

151. Прияткина А.Ф. Роль некоторых служебных слов в выражении пояснительных отношений // Ученные записки Д-Восточного университета. – 1957. – Вып. 1.

152. Прияткина А.Ф. Русский язык. Синтаксис осложненного предложения. – М., 1990. – 176 с.

153. Прияткина А.Ф. Служебные слова, выражающие уточнение и пояснение в современном русском языке. Дис. …канд. филол. наук. – М., 1954.

154. Романова Н.П. О границах между сочинительными и подчинительными союзами (на основе анализа понятий «сочинение» и «подчинение») // Аналитические средства связи в полипредикативных конструкциях. (Сборник научных трудов). – Новосибирск: Ин-т истории, филологии и философии, 1980. – С. 3 – 11.

155. Руднев А.Г. Синтаксис совремнного русского языка. М.: Высш. шк., 1963. – 364 с.

156. Русская грамматика / И.В. Барнстова, Е. Беличкова-Кржижкова, О. Лешка и др. – Praga, ACADE-MIA, 1979. – Т. 2. – С. 665 – 1093.

157. Русская грамматика. В 2-х т. / А. Брызгунова, К.В. Бабучан, В.А. Ицкович и др. – Т. 2. Синтаксис. – М.: Наука, 1980. – 709 с.

158. Семантические типы предикатов. – М.: Наука, 1982. – 368 с.

159. Серль Дж. Класификация иллокутивных актов // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 170 – 194.

160. Серль Дж. Косвенные речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 195 – 222.

161. Серль Дж., Вандервекен Д. Основные понятия исчисления речевых актов// Новое в зарубежной лингвистике. Вып.18. – М.: Прогресс, 1986. – С. 242-263.

162. Синтаксические отношения в сложном предложении. Сборник научных трудов. – Калинин: КГУ, 1989. – 160 с.

163. Синтаксична будова української мови / Багмут Й.А., Грищенко А.П., Дем’яненко О.Ф., Жовтобрюх М.А., Русанівський В.М. – К.: Наук. думка, 1968. – 200 с.

164. Сиротіна В.О. Системні зв’язки слів у художньому тексті // Мовознавство. – 1972. – № 3. – С. 52 – 60.

165. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.

166. Современный русский литературный язык / Под ред. Н.М. Шанского. – 2-е изд. – Л., 1988. – 671 с.

167. Современный русский язык / Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Высш. шк., 1981. – 560 с.

168. Современный русский язык. В 3-х ч. Ч.3: Синтаксис. Пунктуация / Под ред. Бабайцевой В.В., Максимова Л. Ю. – М., 1987. – 256 с.

169. Современный русский язык. Синтаксис / Под ред. Е.М.Галкиной-Федорук. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1957. – 515 с.

170. Современный русский язык. Учебник для фил. фак. ун-тов. – Ч.2: Морфология. Синтаксис / Под ред. Е.М. Галкиной-Федорук. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1964. – 638 с.

171. Современный русский язык. Ученик для ун-тов. в 2-х ч. Ч.2. / Под ред. Д.Э. Розенталя. – М., 1984. – 735 с.

172. Современный русский язык: Учеб. для филол. спец. ун-тов / Под ред. В.А. Белошапковой. – М., 1989. – 800 с. – С. 740, 745 – 747.

173. Спільник Т.М. Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови. Дис... канд. філол. наук. 10.02.01. – Х., 2004. – 178 с.

174. Стеценко А.Н., Холодов Н.Н. Об основних тенденциях и путях развития системы сочинения в русском языке (на материале сложносочиненных предложений) // Вопросы языкознания. – 1980. – № 2. – С. 99 – 111.

175. Стивенсон Ч. Некоторые прагматические аспекты значения // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.16. – М.: Прогресс, 1985. – С. 129 – 154.

176. Стросон Р. Интенция и конвенция в речевых актах // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.17. – М.: Прогресс, 1986. – С. 131 – 150.

177. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997. – 494 с.

178. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я.Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.; За ред. Плющ М.Я. – К.: Вища школа, 1994. – 414 с.

179. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1972. – 515 с.

180. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та інші; За ред. О.Д. Пономарева. – К., 1997. – 400 с.

181. Тарновская Л.В. Структурные типы сложных пояснительных предложений с неполносоставными частями // Вопросы синтаксиса русского языка. Сборник статей / Отв. ред. Г.В. Валимова. – Ростов на/Д, 1978. – С. 61 – 70.

182. Ткач О.В. Роль фразеологізмів в організації займенниково-співвідносних речень із корелятами якісно-кількісної семантики // Вісник Харківського університету. – № 408. – Х., 1998. – С. 81 – 87.

183. Ткач О.В. Складнопідрядні речення з корелятами якісно-кількісної семантики в сучасній українській мові. Автореф... канд. філол. наук. 10.02.01. – Х., 2000. – 18 с.

184. Ткач П.Б. Значення преференції та його вираження у складних синтаксичних конструкціях сучасної української мови. Дис... канд. філол. наук. 10.02.01. – Х., 2004. – 201 с.

185. Удовиченко Г.М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наук. думка, 1968.

186. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.

187. Усищева Ю.Г. Пояснительные конструкции с указательными наречиями. (К вопросу отграничения уточнения от собственно пояснения) // Русский язык в школе. – 1961. – № 1. – С. 30 – 33.

188. Уханов Г.П. Пояснительная связь в ее отношении к сочинению и подчинению // Исследования по славянской филологии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С. 336 – 342.

189. Фоміна Л.В. Комунікативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу. Дис... канд. філол. наук. – Х., 2000. – 163 с.

190. Формановская Н.И. Сложное предложение в современном русском языке. Теория и упражнения (включенное обучение). – М.: Русский язык, 1989. – 192 с. – С. 52 – 55.

191. Формановская Н.И. Стилистика сложного предложения. – М.: Русский язык, 1978. – 240 с.

192. Формановская Н.И. Современный русский язык. Сложноподчиненные предложения. Учебно-методическое пособие. – М., 1966. – 76 с.

193. Фунтова Т.Б. Логіко-синтаксична категорія уточнення в сучасній російській мові (семантика, засоби вираження). Автореф. дис. …канд. філол. наук. – Сімферополь, 2002. – 18 с.

194. Хамзина Г.К. Об одном типе бессоюзного сложного предложения (к вопросу о пояснительной связи) // Вопросы синтаксиса русского языка. Сборник статей / Под ред. Г.В. Валимовой. – Ростов-на-Дону, 1971. – 205 с. – С. 185 – 193.

195. Хегай В.М. Разделительные отношения и средства их выражения в современном русском языке. Дисс. …канд.филол.наук. – М., 1978.

196. Хегай В.М., Шмелева Т.В. Предикативность и пропозитивность в простом и сложном предложении // Синтаксис сложного предложения. Межувз. тематический сборник. – Калининград: КГУ, 1978. – С. 114 – 128.

197. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса. – М.: Изд-во МГУ, 1972. – 259 с.

198. Храковский В.С., Володин А.П. Семантика и типология императива. – Л.: Наука, 1986. – 272 с.

199. Хэар Р.М. Дескрипция и оценка // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.16. – М.: Прогресс, 1985.

200. Шапиро А.Б. Еще о второстепенных членах предложения // Русский язык в школе. – 1936. – № 3. – С. 15 – 18.

201. Шатух М.Г. Уточняющие члены предложения как особая синтаксическая категория // Русский язык в школе. – 1959. – № 2. – С.31 – 35.

202. Шведова Н.Ю. О соотношении грамматической и семантической структуры предложения // Славянское языкознание. – М., 1973. – 460 с.

203. Шевченко Л.Ю. та ін. Сучасна українська мова: Довідник / Л.Ю. Шевченко, В.В. Різун, Ю.В.Лисенко; За ред. О.Д. Пономаріва. – К.: Либідь, 1993. – 336 с. – С.304.

204. Шинкарук В.Д. Співвідношення диктуму і модусу у структурі речення // Мовознавство. – 1998. – № 6. – С. 46 – 52.

205. Ширяев Е.Н. Бессоюзное сложное предложение в современном русском языке. – М.: Наука, 1986.

206. Шолохов Г.П. Конструкции с союзом *то есть* в произведениях В.И.Ленина // Вопросы синтаксиса русского языка. Вып. 3. – Рязань, 1975. – 110 с. – С. 93 – 98.

207. Шувалова С.А. О соотнесенности смысловых отношений и союзных средств в сложносочиненном предложении // Сложное предложение в конструктивно-семантическом аспекту. Сб. научных трудов. – Калинин: КГУ, 1984. – С. 44 – 52.

208. Шувалова С.А. Смысловые отношения в сложном предложении и способы их выражения / Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 160 с.

209. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 408 с.

210. Bierwish M. Semantic structure and illocutionary force // Speech act theory and pragmatics, Vol.10. – Dordrecht-Holland, 1980. - P. 3-37.